

Enschedese kunstenaar René Seghers en de eenheid van taal en typografie

Het glazen muiltje van Assepoester

door Joost Galema

De dichter en beeldend kunstenaar René Seghers uit Enschede baart opzien met een opmerkelijk initiatief. Onder de titel *1000 bundels* worden duizend exemplaren van zijn gedicht *De krant gratis* aan het publiek verstrekt. Het algemene gebrek aan belangstelling voor poëzie en voor zijn eigen dichtwerk in het bijzonder inspireerde Seghers tot dit symbolische offensief, want: „Scoren doen alleen dichters die waslijst na waslijst met al dan niet radde tong van talkshow tot talkshow tot talkshow reciteren; de voortdurend heruitgegeven klassieken en tenslotte de schrijvers die tot de literaire tijdschriften en de boekenpagina's zijn doorgedrongen. Daarbuiten en daarnaast is er geen leven.”

De poëzie van René Seghers is een uitzonderlijk mengsel van taal en typografie. Dat laatste element speelt in zijn gedichten een weliswaar ondersteunende, maar toch gezichtsbepalende rol. Dit in een poging woorden klank, kleur en kracht te geven. „Wat zeggingskracht betreft heb je in de spreektaal klank en kleurperspectief tot je beschikking. In vergelijking daarmee is het geschreven woord een grove abstractie. Ik beschouw echter het geschrevene niet enkel als

René Seghers: „Ik beschouw het geschreven woord niet enkel als taal maar ook als teken. Het resultaat hiervan is dat ik uiteindelijk mijn gedichten per letter vormgeef.”

FOTO: GERARD BÖKKERINK

taal maar ook als teken. Het resultaat hiervan is dat ik uiteindelijk mijn gedichten per letter vormgeef.” Seghers werkwijze heeft in de bundel *De krant* tot vele typografische talvondsten geleid. Zo krijgt in sommige gevallen een vaker gebruikt begrip door de herschikking van zijn vorm een andere betekenis. Bijvoorbeeld het woord *waarheid*. In eerste instantie ademt het in een dikke, rode blokletter iets onverzettelijks. Maar enkele regels verder is

dezelfde rode letter aanzienlijk afgeslankt en is het woord er nogmaals in geel overheen gedrukt. Een dubbelheid die erop duidt dat de *waarheid* ineens niet meer zo onaantastbaar is als daarvoor. En zo blijkt elke typografische ingreep van Seghers functioneel en weloverdacht: „Iedere willekeurige keuze voor een bepaald lettertype is een vormkeuze. Neem nu eens een bundel van Kouwenaar; al zijn gedichten zijn gedrukt in één lettertype. Een zwaktebod,

omdat die handelwijze voorbijgaat aan de essentie van taal. Ik vind dat je bij elk gedicht de typografie moet aanpassen. Daarbij zie ik geschreven taal niet los van de magie van het teken. Dat kan zelfs zover gaan dat de tekst in het beeld oplost, en het beeld het gedicht bepaalt. Een poëziebundel is dan een verzameling individuele gedichten. Typografie moet voor taal zijn wat het glazen muiltje voor Assepoester was. Ik kan een gedicht dan ook maar op één manier maken. Een

vorm die zich langzaam uitkristalliseert. In een enkel geval heeft dat zelfs tien jaar geduurd.”

Op het moment dat het gedicht voltooid is, begint de technische verwerking ervan die Seghers ook voor eigen rekening neemt. De bundels worden vervolgens tegen kostprijs verkocht. Vanwege de typografische ingrepen cirkelt die zo rond de 75 gulden. Hoewel een redelijk fors bedrag, mag dit bedrag volgens Seghers geen onoverkomelijk bezwaar zijn voor de aanschaf van zijn bundels. „Ik lees zelf absoluut onder het bestaansminimum. Maar als de tenor Plácido Domingo in Amsterdam optreedt - toegangsprijs honderd gulden - dan ga ik. De kwestie is eigenlijk zeer simpel: hoe graag wil iemand iets hebben? En ik ben alleen geïnteresseerd in mensen die mijn bundel echt willen lezen. Wat dat betreft sta ik vierkant achter wat ik maak. Zonder die overtuiging zou ik het trouwens niet volhouden, want het werk is een aanslag op je gezondheid. Onlangs moest m'n knie twee maanden in het gips, omdat ik te lang achter de drukpers had gestaan. Maar ik heb geen reden tot klagen. En als de erkenning uitblijft, werk ik gewoon door tot mijn zeventigste zoals Mondriaan. Maar natuurlijk hoop ik uiteindelijk te kunnen leven van mijn kunst. Daarom stel ik me vrij zakelijk op. Als ik een project wil realiseren, zoek ik sponsors. Daar is wat mij betreft niets tegen zolang een bedrijf genoeg neemt met een bedankje. Want concessies doe ik niet.”

Het gedicht *De krant* is gratis verkrijgbaar in Amsterdam bij het Stedelijk Museum, Scheltema Halkema Vermeulen en Valeton & Henstra; in Den Bosch bij Kunst & Vliegwerk; in de regio Tilburg/Eindhoven bij de Opendichtbus en in Enschede bij Boekhandel Broekhuis.

Enschede Courant Datedag 31 maart 1990